

KIYYE

(bk. OKKA).

KIZ

"Ana babanın birinci dereceden kadın fūrûu" demek olan **kız** kelimesinin Arapça karşılığı **ibnetü** ve **bint** (çoğulu benât), "evlenmemiş kadın" (bâkire) mânasının karşılığı ise **bikirdir**. Gerek Kur'an-ı Kerim'de gerekse hadislerde bint (ibnetü) kelimesi sözlük anlamında kullanılmıştır.

Kız ile ana baba arasındaki akrabalık bağı bazı dinî ve ahlâkî vecibeler yanında (bk. ÇOCUK) İslâm hukukunda nikâh, velâyet, miras, nafaka ve hidâne konularında birtakım özel hükümler, karşılıklı hak ve görevler doğurmaktadır. Bu hususta klasik literatürde yer alan hükümlerin bir kısmı nasların açık hükmüne, bir kısmı da toplumsal yapının ve geleneğin beslediği icthadî görüşlere dayanır.

Babanın kızı ile evlenmesi kesin sûrette haram olup aralarında mutlak bir evlenme engeli bulunmaktadır. Bu hüküm öz kızlar ve üvey kızlar için olduğu gibi (en-Nisâ 4/23) süt kızlar için de geçerlidir. Klasik dönem İslâm hukukçularının genel kabulüne göre henüz bulûğa ermemiş bir kız, birinci derecedeki velileri (usul) tarafından evlendirildiği takdirde bulûğa erince ancak söz konusu evlilikten zarar görmesi halinde nikâha itiraz edebilir; usul dışındaki velileri tarafından evlendirilirse zarar görmesi söz konusu olmadan bu nikâha itiraz etme hakkına sahip olur. Bu hakka "bulûğ muhayyerliği" denmektedir (bk. NİKÂH). Bulûğa eren kızın velisinin rızâsını almadan evlenmesinin hükmü konusunda fakihler arasında görüş ayrılığı vardır. Konuyla ilgili çeşitli hadislerden hareketle (Buhârî, "Nikâh", 36, 40; Ebû Dâvûd, "Nikâh", 18-19, 25; İbn Mâce, "Nikâh", 15, Tirmizî, "Nikâh", 14) Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf böyle bir evliliğin geçerli, Mâlik, Şâfiî ve Ahmed b. Hanbel ise geçersiz olduğunu söylemiştir. Ancak Ebû Hanîfe ve Ebû Yûsuf, kızın kendisine denk olmayan biriyle evlenmesi halinde velisinin, hem kızın hem diğer aile fertlerinin haklarını koruma amacıyla nikâhi feshettirmek için mahkemeye başvurma hakkını kabul etmişlerdir.

Ebû Hanîfe'ye göre bulûğ çağındaki kızın rızâsı alınmadan evlendirilmesi câiz olmayıp bu şekilde yapılan nikâh akdi bâ-

tıdır. Çünkü Hz. Peygamber, "Açıkça izni alınmadan dul kadın ve rızâsı alınmadan bekâr kız evlendirilmez" demiş, ayrıca rızâsının sükût etmesi olduğunu da açıklamıştır (Buhârî, "Nikâh", 40; Müslim, "Nikâh", 64-67; Ebû Dâvûd, "Nikâh", 25). Diğer mezheplere göre kız bulûğ çağına erse de babası tarafından rızâsına bakılmaksızın evlendirilebilir. Fakat Mâlikîler rüşdü ilân edilmiş kızı bu hükümden istisna etmişlerdir. Hanefî mezhebinin imam-ı olan Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî bu konuda kızın ve velisinin, özellikle babasının ve dedesinin eşit hakka sahip olduğunu belirtmektedir.

İslâm miras hukukunun yerleşik sistemine göre tek başına babasına mirasçı olan kız terikenin yarısını alır. Eğer kızlar birden fazla ise terikenin üçte ikisini aralarında eşit biçimde paylaşırlar. Erkek kardeşleri varsa erkek iki, kız bir hisse esasına göre terikeyi bölüşürler (en-Nisâ 4/11). Ayrıca kız belirli hisse sahiplerinden artan mirası hisselerine göre paylaşanlardan (ashâb-ı red) biridir. Öte yandan kız, ana bir erkek veya kız kardeşleri mirastan düşürürken öz ve baba bir kız kardeşleri asabe yapar. Kızının varlığı sebebiyle miras bırakanın annesinin hissesi altıda bir olarak gerçekteşir; kız miras bırakanın eşinin hissesini yarıya, yani dörtte birden sekizde bire, kocanın hissesini de ikide birden dörtte bire indirir.

Kız evlâdın nafakası bulûğa ermiş bile olsa babaya, evlendikten sonra ise kocaya aittir. Ancak kızın babasından nafaka alabilmesi için bir işi veya geliri olmamalıdır. Bu duruma göre evli kızın nafakası kocasına, bekâr zengin kızın nafakası ise kendisine aittir. Ayrıca ebeveyn nafaka almaya hak kazanan sınıftan olursa erkek evlâtlar gibi zengin kız evlâtlar da bu nafakayı ödemekle yükümlüdür.

"Küçük çocuğu yanında bulundurma, ona bakma ve terbiye etme hakkına sahip olmak" anlamındaki hidânenin süresi erkek çocukta yedi ile dokuz yaş arasında son sınır olarak kabul edilmiş, kız çocuğunda ise bu süre ile ilgili farklı görüşler ileri sürülmüştür. Hanefî mezhebinde kuvvetli görüşe göre annesinin veya ninesinin yanında bulunan kızın hidâne süresi bulûğ çağına erişinceye kadardır. Başkalarının yanında ise dokuz yaşında bu süre biter. Şâfiî mezhebine göre süre, kız-erkek çocuk ayırımı yapmaksızın temyiz çağına ulaşma yaşı sayılan yedi veya sekiz yaşla sınırlıdır. Bundan sonra çocuk seçimini yaparak annesinin veya babası-

nın yanında kalabilir. Hanbelî mezhebinde kız çocuğunun yedi yaşından sonra babasının yanında kalacağı görüşü benimsenmiş, annesi gönüllü olarak bakımını üstlense bile evleninceye kadar babasının gözetiminde olması onun açısından daha güvenli kabul edilmiştir. Mâlikîler ise kızların hidâne süresinin evleninceye kadar devam edeceği görüşündedir (ayrıca bk. EVLÂT).

BİBLİYOGRAFYA :

Dârimî, "Talâk", 16; Buhârî, "Nikâh", 36, 40; Müslim, "Nikâh", 64-67; Ebû Dâvûd, "Nikâh", 18-19, 25, "Talâk", 35; İbn Mâce, "Nikâh", 15, "Ahkâm", 22; Tirmizî, "Nikâh", 14; Hâkim, *el-Müstedrek*, IV, 97; Şâfiî, *el-Üm*, V, 11, 15; Sah-nûn, *el-Müdevvene*, II, 358, 366; Kâsânî, *Bedâ'î*, IV, 30-32, 42-44; İbn Kudâme, *el-Mugnî*, VII, 616-618; IX, 144-145; İbnü'l-Hümâm, *Fet-hu'l-kadir*, IV, 391, 410; Şirbînî, *Mugnî'l-muhtâc*, III, 13, 147, 446-447; Buhûfî, *Keşşâfû'l-kınâ*, IV, 421; V, 48, 502; *el-Fetâvâ'l-Hindiyye*, I, 276, 542, 563; Muhammed b. Abdullah el-Haraşî, *Şerhu Muhtaşarı Halil*, Beyrut, ts. (Dâru Sâdır), IV, 204-205; Muhammed b. Ahmed ed-Desûkî, *Hâşiye 'ale's-Şerhi'l-kebir*, Kahire 1328, II, 222, 524, 526; İbn Âbidîn, *Reddû'l-muhtâr*, III, 55-56, 567-568, 623, 627; Vehbe ez-Zühay-lî, *el-Fıkhu'l-İslâmî ve edilletüh*, Dimaşk 1404/1984, VII, 742-745; *1915 Tarihli Osmanlı Nafaka Kanunu* (nşr. Orhan Çeker), İstanbul 1985, md. 479, 480, 508-512; Hayreddin Karaman, *Mukayeseli İslâm Hukuku*, İstanbul 1986, I, 247-249, 342, 391; Abdülkerim Zeydân, *el-Mufaşşal fî ahkâmî'l-mer'e*, Beyrut 1413/1993, VI, 388-410, 430-445; X, 70-73; "Bint", *Mu.F*, VIII, 214-215; "Hidâne", a.e., XVII, 314-316.

ORHAN ÇEKER

KIZANLIK

(bk. KAZANLIK).

KIZIK

Oğuz boylarından biri.

Kâşgarlı Mahmud, Karkın gibi bazı bakımlardan diğer boylardan ayrılan ve bu yüzden Halaç (> Kalaç) adıyla anılan Kızıklar'ı listesine almamıştır. Fakat bu boy da diğer Oğuz boylarıyla birlikte Anadolu'ya gelmiş ve ülkenin bir Türk yurdu olmasında önemli rol oynamıştır. Nitekim Kızıklar, XVI. yüzyılda yirmi sekiz yer adıyla on üçüncü sırada yer alarak on üç Oğuz boyunu geride bırakmıştır.

Reşidüddin (XIV. yüzyılın başları), Oğuzlar'ın Bozoklar kolunun Yıldız Han oğulları arasında gösterdiği Kızıklar'ın ütüşünün "sağ umaca", onkununun tavşancılı olduğunu belirtmiş ve damgasının şeklini ver-